

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

- a Közép-és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány által támogatott

"Generációs párbeszéd 1956-ról - diákklub" megvalósulásáról

Pályázati azonosító: KKETTKK-56-P-0042

Pályázó neve: Iskolai nevelés Filmművészettel Alapítvány

Székhely: 1012 Budapest, Logodi utca 28.

Adószám: 18656895-1-41

Bevezetés

Alapítványunk számára többszörös kihívást jelentett a Pályázat lehetősége. Legfőképpen azért, mert az Alapítvány alapítója és napjainkban is meghatározó mentora, Dr Luka László (http://www.magorszemle.hu/cikk/20060301_luka_laszlo_szep_elete) maga is aktív résztvevője volt az 1956-os forradalomnak és szabadságharcnak. Éppen akkori - és az utáni - tevékenysége miatt kellett emigrálnia Svájcba, ahol az ottani magyar közösség alapvető szervezője lett. A Pályázat tehát kiváló lehetőséget biztosított arra, hogy személyét bemutassuk a fiatalok számára, illetve, hogy az Alapítvány korábbi törekvéseit kiszélesítsük: az elmúlt években több alkalommal is szerveztünk közvetlen illetve filmnézésekkel egybekötött találkozókat, beszélgetéseket Dr Luka László és barátai, valamint kortársai és középiskolás diákok között. Innen is származott Pályázatunk címe: "Generációs párbeszéd 1956-ról".

A másik fontos kapcsolódást az adja, hogy jómagam, az Alapítvány ügyvezetője 1956 novemberében születtem Mosonmagyaróváron, így egy újabb - valamilyen formában közvetlenül érintett generációs - szereplő szemszögével gazdagodhatott a generációs párbeszéd. Ebből a személyes érintettségéből adódott Ebinger Endre meghívása a programba, aki bő 60 évvel ezelőtt a mosonmagyaróvári Nemzeti Bizottság tagja volt és személyes élményei mellett nagyon komoly archívumot hozott létre az 1956-os dokumentumokból.

A Pályázat legfontosabb hozadéka számunkra az volt, hogy korábbi - filmkultúrát terjesztő tevékenységünket (www.ofi.hu/uj-koznevelés/mit-forgatsz-a-fejedben-es-a-valóságban) több területen is kiterjeszthettük: tanárképzés, vidéki iskolák bekapcsolása, a történelem és a filmoktatás szerves összekapcsolása stb.

A Pályázat céljai és főbb indikátorai

Pályázatunk - módosított formában is - többféle célt tűzött maga elé és valósított meg az elmúlt tanévben:

1. A fő célkitűzés az volt, hogy az iskolai filmvetítések mellett a diákoknak olyan központi történelmi filmklub-sorozatot tudjunk szervezni, amely egyrészt moziban van, másrészt pedig különböző iskolák diákjai számára közös rendezvényként

működik, más szóval, ahol találkozhatnak és beszélgethetnek egymással különböző szociális helyzetű diákok és tanárok. Külön érdekessége volt ezeknek a programoknak az idős - nyolcvan év feletti - vendégek megjelenése, amely révén jól össze lehetett kapcsolni a történelmi ismereteket a mai világgal, illetve személyessé lehetett tenni a beszélgetéseket.

A budapesti Premier Cultcafe moziban - 1085Budapest, Üllői út 2-4, 1085 (a volt Vörösmarty moziban a Kálvin térnél - a tanév folyamán tartottunk hét filmklubos vetítést (lásd a mellékelt programot és résztvevői listákat.) A pályázati céloknak megfelelően a filmvetítésekre vendégeket, beszélgető partnereket tudtunk hívni tudtunk hívni. Részben a programban ígért '56-összemtanúkat, résztvevőket - Ebinger Endrét, Luka Lászlót, Mécse Imrét; részben történelemtanárokat Németh Györgyöt és Jakab Györgyöt. A beszélgetések jó hangulatúak és pedagógiai értelemben kétféle módon is hasznosak voltak.

Egyrészt nyilvánvalóvá vált, hogy a diákok számára - bizonyos mértékű előkészülés mellett is - szükség volt elemei történelmi ismeretek közlésére. A filmes programok általában délután három órakor kezdődtek - hogy a diákok odaérjenek a távolabbi iskolákból - és hét-nyolc órakor fejeződtek be. Az esetek többségében rövid tanári bevezetővel, a vendégek bemutatásával kezdtünk, majd a film megnézése következett. Rövid szünet - amelyben eleinte a gyerekek szállingózni kezdtek, de később stabilizálni tudtuk a létszámot 25-30 fő között - után kezdődtek a beszélgetések, amelyekben az "első körben" mindenkit arra kértünk, hogy rögzítse az első benyomásait. Vendégeink jelenlétében is eleinte mindig a filmről beszéltünk először, csak aztán következett a már kifejezetten rájuk irányuló beszélgetés. A filmek utáni megbeszélgetések sok esetben azzal kezdődtek, hogy tisztázzuk azokat az elemeket, amelyeket a filmekből nem értettek pontosan. Ezen a ponton a jelenlévő történelemtanárok igyekeztem minél gyorsabban átsegíteni a rendezvényt, hiszen nagyon fontos volt, hogy ebben a keretben ne hagyományos értelemben vett történelemórát tartsunk, hanem a párbeszédre helyezzük a hangsúlyt. Ebből a szempontból nyilvánvalóan nagyon fontos volt, hogy már a filmek is nagyon személyessé, átélhetővé tették az eseményeket, de néhány esetben az ilyen hétköznapi jellegű megközelítések is idegenek maradtak a diákok számára, mivel ezzel a szemszöggel a gyerekek az iskolában ritkán találkoznak. Vendégeink szerencsére éppen ezt az élményszerűséget és személyességet hozták be a beszélgetésekre. E révén pedig szinte valamennyi esetben el tudtunk mozdulni önismereti és szocializációs problémák felé: egyéni bátorság, társadalmi felelősség és szerepvállalás, szolidaritás stb. Talán a leginkább emlékezetes pillanat az volt, amikor fölítették Ebinger Endrének a kérdést, hogy "Érdemes volt-e kilépni a tanár szerepből és közéleti szerepet vállalni 1956-ban?" (Más szóval "érdemes volt-e ugrálni") Megérte-e azért az eufórikus néhány napért négy évig börtönben lenni és utána is elszenvedni sokféle hátrányt? Endre Bácsi mosolyogva annyit mondott, hogy így - 84 évesen - úgy látja, hogy megérte: "nemcsak a négy év börtön, amikor Magyarország legkiválóbb embereivel hozta össze a korabeli hatalom", akiktől nagyon sokat tanulhatott (egyébként nem is találkozhatott volna velük); hanem azért is, mert így különleges dolgok történtek vele életében. A beszélgetésekről többféle audiovizuális (foto és film) dokumentáció is készült. Részben a programban tervezett professzionális film, részben pedig kisebb diákprodukciók.

2. Szorosan kapcsolódott ehhez a programhoz az is, hogy a Pályázathoz kötődően két intenzívebb szakaszt is be tudtunk iktatni, amelyeken mód nyílt arra is, hogy ne csak néhány órára találkozzunk az iskolából amúgy is fáradtan érkező diákokkal, hanem arra is, hogy hosszabban beszélgessünk velük.

- 2017. március 24-25-én Csillebércen tartottunk intenzívebb foglalkozást diákoknak is és tanároknak is (lásd a mellékelt dokumentumokat), ahol mód volt arra, hogy visszatérjünk korábbi filmek problematikájára, illetve , hogy bővebb idő álljon rendelkezésre a bemutatott film - Gothár Péter: Megáll az idő - megbeszéléséhez. A csillebérci találkozón minimális filmkészítési ismereteket is igyekeztünk átadni a diákok számára, illetve tanulságos mintákat, etűdöket mutattunk be nekik.

- 2017. április 28-29-én Dobogókőn tartottunk hasonló összejevetelt valamivel kisebb létszámban (lásd a mellékelt dokumentumokat).

Ezek az "ottalvós" találkozók filmklubos beszélgetéseken túl kisebb filmkészítési tréninget is tudunk nemcsak filmeket néztünk, hanem a korábban fölvetett anyagokból kisebb diáfilmek (próbálkozások, etűdök) is elkészültek, ami reményeink szerint jó alapot biztosítanak majd a következő évi programjaink számára.

Fontos célunk és feladatunk volt, hogy különböző iskolákban iskolai filmvetítéseket - tanórákon, illetve filmklubokban - indítsunk el, támogassunk, amelyek részben kapcsolódnak a történelmi tananyag megtanításához, részben az 1956-os Emlékév programjaihoz, részben pedig az úgynevezett személyiségfejlesztő, vagy szocializációs programokhoz, ami főleg az interaktív filmklubos programokhoz köthető.

A "központi filmklub" mellett a tanári kapcsolatok kiépítésével párhuzamosan igyekeztünk különböző iskolai vetítéseket, filmklubokat generálni. Mindez szorosan kapcsolódott a tanév elején megszervezett tanári továbbképzéshez, tréninghez, amelyen igyekeztünk felkészíteni a tanárokat a történelmi filmklubok megszervezéséhez, illetve megtartásához szükséges történelmi, illetve pedagógiai ismeretekkel és kompetenciákkal.

Módosított pénzügyi kereteinknek megfelelően összességében tíz tanárral, illetve iskolával tudtunk ilyen jellegű szorosabb együttműködési megállapodást kötni, amely nyomán sokféle program született a tanórai vetítésektől a tényleges filmklubokig. Az Alapítvány feladata elsősorban az volt, hogy programokkal, pedagógiai tanácsokkal, esetenként filmekkel, valamint az általunk meghívottak "kiközvetítésével" lássuk el a tanárokat. Úgy gondoljuk, hogy ez a próbálkozásunk felemásra sikeredett, nem érte el a várt hatékonyságot, bár remélhetően a későbbiekben tudunk majd rá építeni. Sok iskolában (Toldy Ferenc Gimnázium, Tanext Akadémia, Zöld Kakas Líceum, Berzeviczky Gergely Szakgimnázium, a pécsi Széchenyi István Gimnázium, a szentesi Horváth Mihály Gimnázium) tartottak ugyan néhány filmes '56-os délutáni filmklubot, de a többi helyen csak a tanórákon vetítettek egy-két filmet. A felemás eredmény oka az volt, hogy - apparátus és források híján - nem tudtuk igazán ellenőrizni a tényleges iskolai eseményeket, így csak informális információkra hagyatkozhattunk.

3. Alapítványunk számára kiemelt fontosságú cél volt az is, hogy általános- és középiskolai tanároknak - történelem, magyar és "filmes" tanárok - számára szakmai tréninget szervezzünk, amelyek egy hosszabb távú hálózatépítés szempontjából voltak fontosak.

Módosított költségvetésünk és programunk egyik legfontosabb fókusza a tanárképzés volt. Úgy gondoljuk, hogy Alapítványunk további tevékenységének alapja az lesz, hogy mennyiben tudunk jól képzett tanári hálózatot építeni. Ebből a szempontból különösen fontos és eredményes volt számunkra a pályázati támogatás. A különböző iskolákból érkező tanároknak és filmes szakembereknek két alkalommal tudunk felkészítő, illetve "továbbhaladó" tréninget szervezni:

- 2016. szeptember 24-25-én Budapesten (lásd a mellékelt programot és résztvevői listákat.)

Ebben a szakaszban a filmklubozás előkészítésére koncentráltunk.

- Ez egyrészt a történelmi háttérre vonatkozó ismereteket jelentette, hiszen nagyon eltérő felkészültségi pedagógusok érkeztek (A 20. századi magyar történelem - 1956 társadalomtörténeti háttére - 4 óra)
- Másrészt az audiovizuális feldolgozások, illetve a személyes visszaemlékezések értelmezésére történő felkészítést (1956 ikonográfiája, amatőr felvételek, személyes visszaemlékezések - 4 óra)
- Harmadrészt releváns pedagógiai ismereteket és kompetenciákat igyekeztünk közvetíteni és gyakoroltatni. (Életkori sajátosságok, pedagógiai háttér - 4 óra); Az interaktív óravezetés - 4 óra)

- 2017. március 24-25-én Csillebércen (lásd a mellékelt programot és résztvevői listákat.)

A következő komplex tréning - amelyben párhuzamosan és együtt is dolgoztak tanárok és diákok - során igyekeztünk olyan programot összeállítani, amelyben már interaktív, illetve kreatív elemek is szerepeltek.

- Filmkészítő alapismeretek - ami részben az ún. m-learning pedagógiájához kapcsolódik (ahhoz, hogy manapság a diákok számára már nem feltétlenül szükséges, hogy bonyolult felvevőrendszer segítségével dokumentálják a körülöttük lévő valóságot, már a telefonjaik segítségével is komoly audiovizuális produkciókat tudnak létrehozni (Kreatív média-pedagógia - felvétel - 4 óra); Kreatív média-pedagógia - vágás - 4 óra)
- Film-és filmrészlet elemzési gyakorlat (Filmrészletek elemzése tanároknak - 4 óra); Elemzési gyakorlat diákoknak - 4 óra)

4. A Pályázat keretében terveztük, hogy a közös filmklub, illetve találkozók, tréningek közösségének erősítése érdekében önálló facebook-csoportot hozunk létre részben a programszervezés erősítése, részben pedig a párbeszéd lehetőségének gazdagítása érdekében. Erre a honlap-felületre részben történelmi háttéranyagokat,

részben pedig a filmekről szóló ismertetőket teszünk föl. A filmklubos események megvalósulása után pedig részleteket láthatnak majd a résztvevők és az érdeklődők a beszélgetésekből.

A tervezett programokból ez valósult meg talán a legrosszabb hatásfokkal. A facebook csoportot ugyan létrehoztuk ('56-60 Filmklub), de a diákok és a tanárok aktivitása sajnos nagymértékben elmaradt a várttól. Így leginkább azt a cél szolgálta ez a hálózati felület, hogy föltettünk bizonyos háttéranyagokat, illetve programokat, amelyet a diákok többé-kevésbé (inkább kevésbé) használhattak a programok előtt. A honlap azonban nem, vált "mozgalmass első élet" fórumává. A legfőbb tanulság itt is az, hogy aktív moderáló(k), illetve folyamatos ellenőrzés nélkül az ilyen kezdeményezések - az első lelkesedés után - hamar "ellaposodnak".

Ugyanakkor kiemelten fontosnak tartottuk a pályázati program internetes megjelenésének biztosítását. Ezért korábbi partnerünk honlapján - www.agapealapitvany.org - folyamatosan megjelentettük és mindenki számára ismertté és elérhetővé tettük a filmklubok, illetve a tréningek aktuális híreit, valamint a legfontosabb háttér- információkat a filmekről, illetve a filmek tematikájáról. A honlapon történő megjelenést továbbra is szeretnénk biztosítani Alapítványunk számára, és a továbbiakban egy aktuális filmekről szóló pedagógiai portállá fejleszteni.

5. A Pályázat keretében vállaltuk, hogy a filmklubok beszélgetéseit, az '56-os résztvevőkkel készített interjúkat folyamatosan dokumentáljuk egy különböző iskolákból érkező professzionális filmes csapat segítségével, és az eseménysor végén a felvett anyagból ismeretterjesztő filmet is készítünk, amelyet eljuttatunk a résztvevő iskolákhoz, érdeklődőkhöz, valamint benevezzük a diákfilm szemlékre illetve szeretnénk, ha médianyilvánosságot is kaphatna az esemény.

A terveknek megfelelően filmeseink minden fontos eseményen jelen voltak és a sokféle programból pergő közel egy órás összefoglalást készítettek (Melléklet). Az elkészült produkciót az ősz folyamán szeretnénk bemutatni az érintett iskolákban, illetve a terveknek megfelelően benevezni az esedékes diákfilm-szemlékre. Ebben a filmben - egyfajta keretjétként - megjelentítettük, röviden bemutattuk az Alapítvány alapítójának, Dr Luka Lászlónak az életútját, tevékenységét is. Elkészült öt kisebb diákfilm is, amely elsősorban tanulást szolgáló „újgyakorlat” volt, de dokumentálja ennek az évnak a diákmunkáit.

A Pályázat tapasztalatai

Legfőbb tapasztalatunk az volt - ismét megerősödtünk abban a tudásban -, hogy a film (a filmklub) nagyon fontos pedagógiai eszköz és módszer. Különösen akkor, ha - az iskolai szűk keretből kilépve - van idő arra, hogy a sokféle audiovizuális élmény és ismeret ténylegesen is földolgozhatóvá, élményszerűen beépíthetővé váljék.

Pályázatunk esetében mindez többszörösen is megvalósulhatott. Egyrészt maguk a filmek jelentettek sokat - különösen a társadalomtörténeti jellegűek, amelyek személyes sorsokon,

konkrét élethelyzeteken keresztül láttatták az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeit, alapvető létproblémáit -, amelyek komplex módon, nemcsak intellektuális, illetve verbális megközelítéssel mutatták be a "maig érő múlt" eseményeit. Másrészt az iskolai keretknél jóval rugalmasabb filmklubos környezet, amely interaktív volt és időt hagyott a diákok gondolatainak megfogalmazására. Harmadrészt az idős vendégeink hatása, akik roppant személyessé és közvetlenné tették a diákok számára a történelmi ismeretek és az egyéni szerepvállalások megértését, átélését.

Mindez persze Alapítványunk küldetéstudatának visszaigazolása is, kiemelten hiszünk ugyanis a művészet, s ezen belül is a filmművészet emberformáló pedagógiai szerepében.

Ugyanakkor nyilvánvalóan sok mindennel szembe is kellett néznünk a Pályázat megvalósítása során, más szóval sokféle tapasztalattal gazdagodtunk, miközben a Pályázat révén kibővíthettük tevékenységi körünket.

- Egyrészt azzal kellett szembesülnünk, hogy miközben a mi generáción számára a filmklub, a "mozis élmény" kiemelten fontos volt (és továbbra is úgy gondoljuk, hogy a televízió, a monitoros kivetítő, de még a "plázás élmény" sem fogható a mozi élményéhez és az utáni megbeszélés hangulatához) és marad, a következő generációk számára már nem biztos, hogy ebben a formában mindez folytatható.

- A legfőbb problémánk az volt, hogy az amúgy is túlterhelt diákok a délelőtti iskolai munkától fáradtan, így sok esetben "fáradt motivációval" érkeztek a filmklubba. Egyre nehezebb volt mozgatni, szervezni és aktivitásra bírni őket. Hogy nem a filmekkel és programmal volt bajuk, azt jól mutatja a két-két intenzív együtt töltött nap is, amikor jóval aktívabbak voltak. A legfőbb tanulság tehát az, hogy érdekesebb a rendszeresen ismétlődő délutáni programok helyett kevesebb, de intenzívebb szakasz (epocha, projekt stb.) formájában szervezni az ilyen jellegű programokat.

- Történelemtanárként nagyon tanulságos volt számomra a generációk találkozása. Mivel a hagyományos családi mintaátadás - a több generáció szerves együttélése - ma már kevésbé jellemző és hatékony, úgy gondolom, hogy az iskolai oktatás számára nagyon hasznos lenne az ilyen jellegű programok beiktatása - pl. történelemórákon a nagyszülő, szülők történetét feldolgozni.

A Pályázat eredményessége

Összességében elmondható, hogy a Pályázat segítségével sokféle módon elértünk két-háromszáz diákot és körülbelül harminc pedagógust és néhány idős résztvevőt az "1956-os Emlékév" intenzív és komplex megélése számára.

Nem lehet kétséges, hogy a történelem (emlékezetkultúra)- és a társadalomtörténet oktatása (közvetítése) számára ez a pedagógiai forma kiválóan alkalmas arra, hogy személyessé és élményszerűvé tegye a tanultakat.

Az is nyilvánvaló, hogy az ilyen jellegű komplex programok eredményessége nagymértékben a résztvevő pedagógusok elhivatottságán, képzettségén múlik, ezért fokozottan érdemes őket motiválni.

Úgy gondoljuk tehát, hogy alapvetően ez a megközelítés mindenképpen szerencsés és eredményesen alkalmaztuk

Ugyanakkor számtalan olyan tapasztalatot is szereztünk, amely alapján ma már másképpen valósítanánk meg a programot.

- a tanári- és diákhálózatok (pl.facebook-csoport) kiépítésére sokkal több figyelmet és energiát kellett volna fordítani,
- az iskolai programok ellenőrzésére már nem igazán volt energiája az Alapítvány munkatársainak, szűkebb stábjának.

Ugyanakkor

- nagyon izgalmasak és "szívhez-szólóak" voltak a "generációs párbeszédok, az idős '56-osokkal való találkozások,
- nagyon hatékonyak - és reményeink szerint folytathatók - gondoljuk az intenzív összejöveteleket és tréningeket,
- reméljük, hogy tetszeni fog a programról készített filmes összeállítás is.

Budapest, 2017. május 28.

Jakab György
az Alapítvány képviselőjében